

Arto Hakola ja Pekka Piiparinen

VIERAILUT OUTOKUMMUN KAIVOKSELLA

Vuosien kuluessa Outokummun kaivoksella on käynyt kymmeniä tuhansia vieraita. Maan alla kaivoksessa käyneistä pidettiin tarkkaa kirjaa. He joutuivat omalla nimellään hyväksymään vieraskirjassa olevat ohjesäännöt, näin kaivosyhtiö ei ollut jälkeensä minkäänlaisessa korvausvastuussa vieraille tai heidän omaisilleen. Ankaristakin säännöistä huolimatta tutustui esim. 1970-luvulla Keretin kaivokseen tuhansia henkilöitä.

Vierailulupa

Vierailuluvan saattoi antaa kaivoksenjohtaja, kaivososaston päällikkö tai käyttöinsinööri. Luvan saivat yleensä vain kaivosteollisuuden piirissä työskentelevät. Kaivosmiehillä oli myös oikeus käyttää vieraitaan maan alla, mutta silloin heidän tuli saada oppaaksi joku kaivostyönjohtajista.

Vierailun isännät ja vierailureitit

Vierailulle määrättiin aina vastuhenkilö, joka huolehti vieraista. Hän laati vierailuohjelman ja -reitit sekä varasi suojavaatetuksen, joka sisälsi vähintään haalarit, komusaappaat, sukat, kintaat, kypärän, suojalasit, turvavyön ja kypärälampun. Koska louhinta-alueilla liikkuminen oli vaikeaa, esiteltiin vieraille kaivostöitä (porausta, panostusta, raappausta ja malminkuljetusta) helppojen kulkuyhteyksien varrella. Tällaisia paikkoja olivat päätasot. Kaivostyön mekanisoinnin myötä liikkuminen muuttui helpommaksi, mutta vierailureitin suunnittelu tuli entistä vaikeammaksi. Suuria työkoneita - porajumboja, panostusajoneuvoja, lastauskoneita ja pultitusajoneuvoja - oli vain muutamia, eikä niitä voitu enää seisottaa vieraita odottamassa, vaan oppaiden tuli kuljettaa vieraat niiden todellisiin työkohteisiin.

Vierailijat

Suuri osa vieraista oli kaivosalan ammattilaisia, jotka kävivät esittelemässä tuotteitaan sekä testaamassa niitä. Ulkomaalaiset vieraat olivat lähes poikkeuksetta toisilta maanalaisilta kaivoksilta. Heitä kiinnostivat mm. uudet louhintamenetelmät, joita Outokummussa oli kehitelty.

Oman vierailujoukon muodostivat sekä kotimaiset että ulkomaalaiset kaivosalan opiskelijat. Heitä varten oppaat joutuivat järjestämään aivan erityisen ohjelman. Ryhmä oli aina suuri ja vuosikurssi käsitti yleensä 20 - 30 opiskelijaa. Kaivosalan opiskelijoille tuli näyttää kaivosta paljon yksityiskohtaisemmin.

Vasta 1970-luvulta lähtien oli kaivoksen henkilökunnan ulkopuolisilla mahdollisuus maanalaiseen kaivosvierailuun. Eräs vierailumahdollisuus toteutettiin Malmista metalliksi -juhlien yhteydessä vuonna 1975, jolloin Keretin kaivoksella järjestettiin valvotuissa olosuhteissa avointen ovien päivä. Tuolloin yhden päivän aikana vieraili maan alla yhteensä 1002 henkeä.

Eräitä vierailuja

Joulukuussa 1949 oli Outokummussa ensimmäinen "Kaivosinsinöörien neuvottelupäivä" (myöh. Kaivospäivät). Mukana olivat vuorineuvos Eero Mäkinen, kaikkien Outokumpu Oy:n kaivosten johtajat (Erkki Hakapää, Eero Turunen, Paavo Maijala ja Gunnar Laatio), kaikki yhtiön kaivosinsinöörit (Heikki Tanner, Jarmo Soininen, Reino Kurppa, Sakari Seeste ja Paavo Kupias), kaivostyönjohtajia (Olavi Alarotu, Risto Myyryläinen, Esko Pihko, Ilmo Okkonen ja Lasse Wetzell) sekä yhtiön kaikki geologit (Veikko Vähätalo, Esko Peltola, Arno Varma ja Reino Himmi). Kaivokseen mentiin Vanhan kaivoksen hissillä. Kun hissi lähti alaspäin, sanoi Heikki Tanner: "Jos nyt nostoköysi katkeaisi, saisivat Polyteenin (Teknillinen korkeakoulu) vuoriteekkarit heti hyviä hommia". Kuorma oli todella "vakanssikuorma".

Kansanedustajien ja ministerien lisäksi on Outokummun kaivoksella työskennelleiden muistiin jäänyt joitakin poikkeuksellisia vieraita, jotka eivät itse asiassa olleet kaivosalan ammattilaisia. Heitä kuitenkin kiinnosti Outokummun kaivos ja sen Suomelle tuottama taloudellinen hyöty. Tällainen oli mm. Suomen akatemian vierailu akatemian esimiehen A. I. Virtasen johdolla vuonna 1961. Mukana olivat mm. akateemikot Mika Waltari, Kustaa Vilkuna ja Väinö Aaltonen. Vieraat nauttivat lounaan Sänkivaaralla, jonka emäntä Syne Flink oli valmistanut maittavan aterian. Hänellä oli tapana tehdä lounaista kevyitä, jotta työntekeo sujuisi hyvin sen jälkeen. Akateemikko Virtanen lausui lounaan jälkeen kiitoksena, että emäntä oli valmistanut aterian, josta he olivat tulleet ravituiksi, mutteivät kylläisiksi.

Vuonna 1965 kaivoksella vierailivat Suomen maaherrat, Neuvostoliiton suurlähettiläs Andrei Kovalev sekä Neuvostoliiton rajavartiolaitoksen Suomen vastaisen rajan päällikkö apulaisineen kenraaliluutnantti Pennasen johdolla. Vuonna 1967 vuorossa olivat Suomessa olevat ulkomaalaiset sotilasasiamiehet kenraali Ensio Siilasvuon johdolla. Neuvostoliiton suurlähettiläiden lisäksi ainakin Kiinan, Etelä-Afrikan ja Yhdysvaltojen lähettiläät ovat vierailleet Keretissä.

Presidentti Urho Kekkonen vieraili Outokummun kaivoksella Malmista metalliksi -päivien yhteydessä kesäkuussa 1975. Vieraat pukeutuivat poikkeuksellisesti Sänkivaaralla, jossa presidentti yöpyi. He saapuivat vinotunnelia pitkin Mökkivaaran tason +285 ruokapaikalle, minkä läheisyydessä esiteltiin porausta porausjumbolla ja lastausta Wagner-lastauskoneella. Ensimmäisen kerran Kekkonen kävi Outokummun kaivoksella vuonna 1960, jolloin hän jätti maanalaisen vierailun väliin käyden ainoastaan Keretin maanpäällisillä tuotantolaitoksilla, Malminetsinnän tiloissa sekä ruokailemassa vieraskerholla Sänkivaaralla.

Maan korkeinta johtoa Outokumpu kiinnosti jo kaivostoiminnan alkamisen jälkeen. 1910-luvun puolivälissä Suomen venäläinen kenraalikuvernööri Frans Seyn sekä joitakin Suomen senaatin jäseniä tutustui kaivokseen. Vuonna 1928 vastavalmistuneiden rikastamon ja Joensuu-Outokumpu –rautatien vihkiäisissä oli edustettuina tasavallan presidentti Lauri Kristian Relander sekä kuusi ministeriä. Pakkakunnalle saapunut väsyneen oloinen presidentti ei kuitenkaan jaksanut tutustua kaivokseen sen syvemmin.

Kansanhuoltoministeri virkamiehineen vieraili vuonna 1943 kaivoksenjohtajan kutsumana. Heitä oli pyydetty tutustumaan siihen, millaisissa olosuhteissa ja millaista työtä kaivosmiehet joutuivat tekemään. Tavoitteena oli saada kaivosmiehille normaalia suuremmat säännöstelyannokset. Vieraiden ollessa kaivoksessa, kaivokseen tuli sähkökatkos eikä hissi toiminut, minkä johdosta vieraat joutuivat nousemaan maan pinnalle kuilussa olevia tikkaita pitkin. Maan päällä isännät kertoivat tällaista tapahtuvan useinkin. Tämän seurauksena kaivosmiehet saivat säännöstelyaikana

normaalia isommat annokset. Oliko tämä sähkökatkos tahallinen, sitä kertoja ei ole halunnut varmentaa.

Kirjailija Marja-Leena Mikkola vieraili Outokummun SAK:n ammattiosaston vieraana ja sai luvan käydä myös kaivoksessa. Oppaana oli myös pääluottamusmies Johannes Vilokkinen. Kuuleman mukaan kenenkään ei ole kuultu kertovan Outokumpu Oy:n hyvistä puolista sellaisella innolla kuin Johannes sen teki. Mutta kun SKP:n Tiedonantaja-lehti muutama numero myöhemmin sisälsi kertomuksen ”Kapitalistin kaivostyöläisistä”, ei se sisältänyt yhtään Johanneksen esille ottamaa positiivista kohtaa. Outokummun kaivoksen johdossa pääteltiin, että kirjailijalla oli tavoitteena sama, minkä Sara Lidman oli aikaisemmin saanut aikaan Kiirunassa kirjallaan Gruvan. Sen seurauksena Kiirunassa pidettiin useamman kuukauden pituinen lakko, jonka jälkeen kaivoksessa siirryttiin kuukausipalkalle työtehojen laskiessa.

Viimeisen kerran Outokummun kaivoksella oli merkittävämpiä vieraita toukokuussa 1989. Tuolloin järjestettiin Keretin kaivoksen sulkemistapahtuma, joka päätti Outokummun kaivoksen pitkän, monivaiheisen ja kunniakkaan historian.

Kirjoittajat:

Arto Hakola on diplomi-insinööri ja toiminut mm. Keretin kaivoksen päällikkönä

Pekka Piiparinen on Outokummun kaivostamuseon johtaja